

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sangerne
paa Krumstrup.

Langerne paa Krumstrup.

Af Holger Hansen.

I Ryslinge Sogn paa Fyen ligger en Herregaard ved Navn Krumstrup; den ejedes henimod Midten af 18. Aarhundrede af Admiral Seneca v. Hagedorn; denne Mand med det fremmed klingende Navn var forøvrigt en god dansk Mand, hans Fader hed Christopher Nielsen og var Borgmester i Fredericia; Admiral Hagedorn døde 1750 og kommer egentlig ikke denne Historie ved. Hans Arvinger folgte 1751 Krumstrup til Mikkel Rasmussen Lange, der var Herregaardsforpagter og formodentlig en Mand af den Tids sædvanlige Ridefogedtype, dygtige, men hensynsløse Mænd, som — undertiden ganske ærligt, ofte paa deres Herstabs Beføstning — vandt frem til Rigdom og selv blev Herremænd.

Mikkel Lange var en Tid Forpagter af Skjolde-mose, senere af Søby Søgaard; da han købte Krumstrup, overlod han Bestyrelsen af denne Gaard til en af sine Sønner, Peder Lange, og blev selv boende paa Søby Søgaard, hvor han døde i Begyndelsen af 1756, 75 Aar gammel. Han var gift med Karen Haurum, som var af god Familie fra Middelfart; hendes Forældre var Købmanden Peder Rasmussen Haurum og Kirstine Mortensdatter Schelle; Byens ansete Raadmandsfamilier var beslægtede med dem. Karen Haurum var født 1707 og døde 29. Oktober 1760 paa Krumstrup.

Mikkel Lange og Hustru havde 13 Børn, af hvilke dog nogle døde i en ung Alder; af Sønnerne blev Christian Lange Ejers af Herregaarden Bøttigersholm (det nuværende Hofmanskave); Johan Didrik Lange blev Major; Niels Ragh Lange blev ligeledes Herremand, først Ejers af Ørritslevgaard, siden efter Bro-

derens Død af Böttigersholm; Rasmus Lange blev Student, men forlod Studeringerne for at dyrke Landvæsenet ligesom Brødrene; han opholdt sig paa Søby Søgaard til Faderens Død, saa tog han sammen med Moderen til Krumstrup; af Døtrene var en gift med Mads West, Forpagter paa Lundegaard, en med Røbmand Peder Jørgensen i Svendborg og en tredie med Toldkontrollør Christopher Nyhøe i Svendborg. Det var saaledes, efter det ydre at dømme, en pæn Familie; men de fleste af Brødrene var ilde ansete; hvor de har været som Godsejere, huskes de som sande Bondeplagere, og i Retsprotokollerne figurerer de altid som Parter i Processer.

Som Eksempel paa disse Processer kan tjene følgende af Sunds-Gudme Herreders Tingbog fra 1756. Forpagter Peder Lange paa Krumstrup imod hans Husholderste, Gertrud Lucie Skaarup. Ved Juletid 1755 forlod hun uden Tilladelse Gaarden, rejste til Taasinge og fæstede sig bort. Peder Lange lod hende saa anholde og anklage for Tyveri, da hun kom tilbage til Gaarden igen, ved hvilken Lejlighed der opstod et Slagsmaal mellem hende og Prokurator Ramaan Møller fra Svendborg, under hvilket „hun kæmmede ham i Ansigtet med sine Negle, saa Blodet løb ud.“ Lange bestyldte Gertrud Lucie for at have bragt Fedt, Smør, Ost og andre ædendes Varer ud af Gaarden og solgt til Bønderne eller bragt til sin Søns Bryllup i Odense. Hun benægtede helt det sidste og indrømmede til Dels det første, men gjorde gældende, at Lange holdt Husholdningen saa knapt, at hun var nødt til at holde noget i Reserve for at kunne føde Folkene; var hun ikke bleven anholdt saa pludselig, havde hun kunnet gøre Rede og Rigtighed for alting; hendes Defensor søgte tillige at vise, at Peder Lange havde beværtet Bidnerne med Brændevin, baade før og efter at de kom ind, og han skulde have ytret, at han havde visse Bidner paa Krumstrup, som han brugte til at vidne alt, hvad han vilde. Da Peder Lange imidlertid døde, frafaldt Moderen Sagen. Den anklagede blev frikendt og Bestyldningerne mortificerede, medens Aktor, som var Prokurator Ramaan Møller, havde

nedlagt Paaftand paa, at hun ſkulde miſte ſin Hud (d. v. ſ. piſtes), betale Varernes Værdi og dernæſt henſættes i Spindehuſet ſin Livſtid.

Peder Lange døde paa Krumſtrup den 11 Auguſt 1756. Straks fra Begyndelſen var der mange, ſom anede, hvorledes han var kommen af Dage, og efterhaanden bredte Rygtet ſig og gav Anledning til, at der nedsattes en Kommiſſion til at underſøge og dømme i Sagen; Kommiſſionsdommen indankedes for Højſteſteret, ſom fældede Dom i Sagen den 18. April 1761. For Højſteſteret var Advokaten F. W. Wiſet Aktor, og han har i ſit Værk „Forſøg til Fortælling om mærkværdige danſke og norſke Sager udførte i Højſteſteret“, København 1774—76, under Titlen „Den Ugudelige“ fremſtillet Sagen ſaaledes:

„Udi Fyen boede en Fordegods-Ejere, ſom tillige havde et andet Fordegods udi Forpagtning, paa hvilket ſidſte han ſelv boede, da han til Slutningen af ſin Levetid lod ſit eget Gods forvalte ved en af ſine Sønner, navnlig Peder Lange. Denne Peder Lange var fra ſin Ungdom opdragen til Vandvæſenet, han var tillige en ſtor Bondeplager. Naar man undtager hans Indſigt i den Videndſkab at plage Bønderne, paa hvad Maade det kunde ſke, vidſte han intet. Hans Kundſkab om Gud var ſaare liden; gode Sæder beſlittede han ſig aldrig paa; hans Bekymring ſtrafte ſig alene til at ſaa Brændevin og Penge. Næſten ingen af Godsſets Bønder vare formedelſt hans Haardhed og Ugudelighed ham hengivne, uden de, ſom i ſidſte Begivenheder havde gjort ham ſig forbundne, hvorpaa jeg vil anføre til Ekſempel følgende: Han havde udſet ſig viſſe Perſoner paa Godsſet, ſom ſkulde være og virkelig vare ham til Tjenefte i at vidne under deres Ed alt, hvad han vilde have. Intet Menneſte var ſikker paa Liv, Værelſe og Gods, naar han fandt for godt at anlægge Sag, thi da vare hans Bidner ved Haanden. Diſſe kaldte han ſine Riddere og forfremmede dem, ligesom de mere og mere beviſte dem dygtige i at aflægge falſk Vidneſbyrd. Naar han ikke ſelv behøvede dem, da, for at viſe Tjenefte mod en eller anden Ven, ſom kunde have Proces, men manglede Bevifer, tilbød han ſamme ſine underhavende at bruge

til Vidner. Han var overmaade hengiven til Drik; om Morgenen, naar han havde druffet The, drak han for at styrke Maven, en halv Pot Brændevin, og førend han tog ud i Forretninger, forsynede sig med en Flaske i sin Lomme, foruden at han intet Sted drog forbi, uden han maatte stænkes. Han lod sig ikke nøje med at udsuge Bonden, men foretog sig og at grave dybt ned i Jorden for at finde Skatter, som han selv indbildte sig, dels af Broderen blev indbildt at være nedgravne. Efter at Faderen var død, drog hans Moder til sin Ejendom Krumsstrup Gods, og han forvaltede Godset for hende. Foruden andre hans Søskende (paa hvilke intet er at udsætte) havde han en yngre Broder, navnlig R a s m u s L a n g e, hvilken Forældrene havde ladet holde til Bogen og i nogen Tid opholdte sig her i København ved Universitetet. Men som han havde mere Lust til Landvæsenet, drog han til sine Forældre. Denne R a s m u s L a n g e overgik sin Broder udi alle Laster, undtagen at han ikke var saa aldeles hengiven til Drik; thi naar han brugte det overmaade, var det for at forføre andre og derved faa sine onde Genfigter opfyldte. Han var i Forvaltningen sin egen Moder utro. Hans Voldsomheder skulde udføres, om de endog skulde endes med Mord. Ligesom han idelig bandede i sin Tale, saa dels truede, dels loffede han andre til at begaa Menederi. Han var uretfærdig og haard imod Bønderne og saa meget mere ugudeligere end hans Broder, som han var bedre opløst.

Saa overensstemmende som disse Brødre vare, naar det gjaldt at gøre tredie Mand ondt, saa uoverensstemmende vare de indbyrdes. R a s m u s L a n g e var hersefng, og omendstønt han vel som en Søn af Godsets Ejere blev af Bønderne anset som en Part af deres Herstab, saa manglede dog noget i et fuldkommen Herredømme, da den ældre Broder stod for Godset og alt, hvad angik Forvaltningen. P e d e r L a n g e gjorde ham Tiden lang, og det faab, at Peder skulde hastig drikke sig ihjel, forsvandt, hvorføre R a s m u s L a n g e besluttede at lade sin Broder tage af Dage, paa det han i Broderens Sted kunde komme til Forvaltningen af Godset.

Paa Krumsstrup tjente for Mejerste en Pige, navnlig

Mette, hvilken siden blev gift derfra til en Bonde paa Godset ved Ravn Lars Rasmussen; bemeldte Mejerfe var en af Rasmus Langes allerfortroligste.

Endvidere boede paa Godset en fri Mand, nemlig Niels Pedersen, som tillige med sin Hustru ligeledes vare Rasmus Lange hengivne. Disse vare ham til al forlangt Tjeneste.

Herforuden hvervede han nogle af Bønderkarlene til de forrige Tilhængere; for dem aabenbarede han sit Forsæt om at lade Broderen Peder Lange dræbe. Disse, som han begærede at være ham behjælpelige til denne Gerning at fuldføre, vare tvende Brødre Niels og Rasmus, Rasmus Nielsens Sønner. Paa adskillige Maader søgte han at overtale dem dertil, dels at lokke dem ved at love, at naar han kom til Forvaltningen, skulde han gøre dem godt, handle lemfældig med dem og ikke som hans Broder; men sørend Broderen var ryddet af Bejen kunde han ikke. Dels ved at love dem Penge og endelig ved at true dem, at saafremt de ikke adlydede hans Begæring, skulde han selv dræbe dem. Han foreslog Maa-aen, paa hvilken de skulde dræbe Broderen og bestod deri: id han vilde forstaffe dem ind i sin Broder Peder's Kammer, da de imedens han sov, skulde kvæle ham med en ny Halsklud, som skulde være til Rede, paa det at man ej skulde se, paa hvad Maade han var omkommet. At ingen skulde mærke det, vilde han vise Ladefogden et andet Sted hen, og Hundene vilde han skaffe af Bejen, saa ej en Hund skulde gø af dem.

Den Maade, paa hvilken han søgte at faa dem til denne onde Gerning, kunde let have haft den forønskede Virkning. At blive stilt ved et Menneffe, som daglig udøver Voldsomheder mod sine Underhavende, kunde synes at være en god Gærning, da den Del af Verden, som sunkede under Aaget, blev frelst. At faa i det Sted en mild Herfker og under ham gode Dage, var at se paa sit eget Bedste. Penge, helst 130 Rdlr., som han tilbød desuden, kunde hjælpe en Bøndekarl at sætte sig i Stand med. At trues med Døden, om Begæringen ej som en Befalning blev efterkommet, kunde strække, og de havde ingen Marsag til at tvivle om, at det jo blev efterkommet, helst Trusselen

kom fra den, som ej tog i Betænkning at lade sin kødelige Broder dræbe. Hvad kunde da en fremmed ikke vente?

At Broderen ikke skulde undgaa, og de fra ham bortgaa med halvgjort Gerning, underrettede han dem om Maaden, de skulde kvæle Broderen paa, samt hvoraf det skulde kendes, at han var død.

Men disse nægtede at gøre det. Ikke desto mindre, som Træet falder ikke for det første Hug, saa forsømte Lange ej anden Gang at anmode dem om at dræbe Broderen, men paa en anden Maade, nemlig at styde ham ihjel om Aftenen, naar han enten kom kørendes eller ridendes, være forklædt i Kvindeflæder, og naar Broderen var skudt, skulde hans Fod sættes fast i Stig-Bøjlen, at det skulde synes, ligesom han var falden i Druktenstab af Hesten; ingen vilde tænke andet, end det var gaaet saaledes til, og han blev uden videre Efterforskning begravet. Naar det var gjort, skulde det meldes for Mette Mejerstke, som vidste Bessed. Han lod dem tilsende en Pistol med Krudt og 11 Rendekugler; men da de ikke vilde, lod han hente Krudtet fra dem.

Som han maatte indbildte sig, at ligesom Marsagen, hvorfor de ej vilde kvæle ham, var, fordi det skulde ske paa Gaarden, saa vilde de ej heller styde ham, fordi de ved Kvaldet kunde røbes, anholdt han tredie Gang om at stikke Broderen ihjel. Han vilde til den Ende levere Morderen sin Hirschfænger, hvormed Peder Lange skulde stiftes, og paa det han ej skulde stiftes fejl, pegede han paa sit eget Bryst, paa hvad Sted der skulde stødes, at det kunde gaa igennem hans Broders Hjærte. I alt dette at udføre skulde de være ham som Husbond lydige. De skulde ikke gøre dem nogen Samvittighedsnag derover, thi han vilde tage al Synden paa sig. Om de bleve beskylde, vilde han forstaae Bidner, som skulde sværge, at de vare andensteds, den Tid Gærningen skete, ligesom og i Nødsfald forstaae dem Rejseflæder og Paa. De lovede vel at ville udføre hans Befalning: men som han havde Marsag at frygte, at han skulde blive røbet, tog af en af dem en gruelig Forpligtelse om Tavshed; dog truede han som forhen med at hugge dem ihjel, om de ej gjorde, hvad han begærede i dette Tilfælde. Ja, han udloed sig

med, at vilde de ej fuldføre det, vilde han med egen Haand myrde Broderen, for at betage dem al Medlidenshed, da de maatte tænke saaledes, at naar P e d e r L a n g e endelig skulde tages af Dage, var det ligemeget, hvo som gjorde det, og da havde de Fordel ved at gøre det, men ingen, naar R a s m u s L a n g e selv paatog sig denne Umage.

Men der blev dog intet af; alle Trusseler og Tilløftelser bleve uden Virkning

R a s m u s L a n g e besluttede derfor selv at udføre, hvad han hidindtil forgæves havde anmodet andre om, og hertil bekom han Vejlighed saaledes:

P e d e r L a n g e var, som forhen er meldet, gerrig. Borgestuefortællinger om Underjordiste, Nisser, Gengangere eller Spøgelsjer var for ham som Trostartikel. Men i Særdeleshed fandt han Behag i alt, hvad som blev fortalt om nedgravne Penge. Broderen Rasmus styrkede ham i sin Bildfarelse, hvor Skatten var nedgraven, samt paa hvad Tid, nemlig i Krigstider, men at Djævelen eller en af hans Underhavende bevarede samme Stat. Vel havde P e d e r L a n g e ladet foranstalte ved nogle af Godssets Bønder adskillige Gravninger baade i Haven og i Løkkerne, hvor der blev gravet i 2de Rætter (uden at nogen af dem, som grove, maatte tale et Ord), og paa somme Steder 16 Alen ned i Jorden, men det var forgæves. P e d e r L a n g e var kun en læg Person, af hvem Fanden ikke lod sig tvinge. R a s m u s L a n g e, som havde studeret og, som man siger, kunde mere end sit Fader Vord, maatte udføre dette store Værk og undertvinge det Steds Djævel, borttage Skatten, saa at samme Djævel skulde blive lige saa fattig som de fleste af Godssets Bønder. R a s m u s L a n g e indbildte Broderen at være forsynet med en Bog, i hvilken naar han læste, han kunde tvinge Fanden til hvad Side, han vilde. Enfoldige Folk tro ogsaa, at der er en saadan Bog til, som de kalde „C y p r i a n u s“, udi hvilken man kan læse sig Fanden til og fra. Man kunde til denne Gærning ej benytte sig af en almindelig Spade, som brugtes til de Gærninger, som vare nødvendige for efter Guds Befaling at fortjene sit Brød udi sit Ansigts Sved, her maatte forstafes en, som skulde indvies Djævelen; derfor lod P e d e r L a n g e bestille en Spade,

som skulde gøres i Jandens Navn. Smeden i Lørup — endstønt Smede holdes for at forstaa mere end andre, iblandt andet at kunne slaa Djet ud paa Tyve — vilde ikke paatage sig saadant, hvorfor Peder Lange selv paatog sig at opgøre Jlden og at slaa de første Slag paa Spaden i Jandens Navn, hvorefter Spaden blev færdig. I en Løkke ved en Mølledam næst ved en Stente, som kaldes Tyvestenten, var det, Bengene skulde opgraves; paa samme Sted maatte nødvendig den Djævel være, som havde Skatten under Bevaring. Rasmus Lange, som vidste sin Broders Forehavende, saa meget mere som han selv havde givet ham Anvisning paa Stedet og lovet ham sin meget formaaende Hjælp, lod en Bondeskarl, navnlig Rasmus Rasmussen (den samme, som han forhen havde villet forført til at dræbe Broderen) kalde til sig, fortalte ham, hvorledes Peder Lange med 2de andre vilde gaa ud at grave efter Skat, og at han havde Lyst at kysse dem. Rasmus Rasmussen, som til dette Budseri (i hans Tanker) lod sig ikke længe bede, gif derfor forud i Løkken, staaende ved Gærdet, ikke langt fra Stenten. Rasmus Lange kom tillige med en anden og steg over Stenten. Rasmus Rasmussen havde et hvidt Lagen over sig, hvilket forvoldte, at en af dem, som fulgte med Rasmus Lange, mente, det var en hvid Ko. Derefter gif dette forstillede Spøgelse hen i Skoven. Peder Lange blev hentet fra Lørup Smedie; Rasmus Lange gif hen til Spøgelse og fiden, da Broderen var ankommen, anden Gang. Rasmus Rasmussen, som forestillede Djævelen, gav paa at vræle i Skoven, havende i Munden et Stykke Svamp, hvorudi var Jld antændt, for hvilket han med Lagenet viftede frem og tilbage, saa at saavel Peder Lange som de andre bleve bange og bade Gud om Hjælp. Rasmus Lange, som anden Gang gif til Spøgelse, blev ombedet af Broderen at holde sig derfra; men han nægtede, det kunde han ikke, saldt om sin Broders Hals, kyste ham og udbad sig af ham Guds Paatalelse for ham i denne Nød. Rasmus Lange gif hen til Spøgelse Rasmus Rasmussen; de satte dem begge ned og røgede i Magelighed 2de Piber Tobak. Derefter gif han

hen til Broderen og de 2de andre, hvor han pudsede og tørrede sig Ansigt, fortalte dem, at han havde haft et haardt Arbejde; thi Fanden var ikke god at drages med; enhver kunde nu gaa hjem; en anden Gang skulde det gaa for sig. Men som han frygtede for, at de maaste skulde tvivle, om det var et virkeligt Spøgelse, helst det var hvidt, og man har den Tanke, at Fanden er sort, saa fortalte han, hvorledes Fanden var vred, fordi han skulde omstabe sig til hvid.

Det var ellers meget stridig mod hinanden, at den samme Djævel, som af Høflighed afslagde sin yndede Farve, skulde være haard at drages med.

De ginge da bort og glade, at være saa vel stilte ved den Forstrækkelse, i hvilken de havde ligget paa Knæ og gjort deres Bøn til Gud om Hjælp.

Jeg kan ikke tro, at det paa den Tid har været R a s m u s L a n g e s Forsæt paa den Maade at stille sin Broder ved Livet, da han gif ud, men at det siden er falden ham ind, da han saa Broderens Dumhed, hvorforsø han vilde have saadant opsat til en anden Tid, da alting skulde være færdig, hvad nu ikke var tænkt paa.

Han lod hente Stedevand; han bekom udi en Flaske noget flydende, som havde Farve af brunt. Tiden blev derpaa fastsat, paa hvilken Statten skulde opgraves. Det skulde være, naar det begyndte at blive mørkt, paa hvilken Tid de mente, Djævelen først udgaar og lader sig se. De 2de Bønder, som første Gang havde været til Stede, bleve tilfagte til at møde paa Krumstrup hos R a s m u s L a n g e. Han tilkendegav dem Ursagen til deres Hentelse, nemlig at grave efter Penge. Han fulgte selv med, og da han kom uden for Borten, blandede han en Slags Drif i trende Flaster, hvoraf han gav de 2de Mænd hver sin. Den 3die Flaske, som var den, P e d e r L a n g e skulde have, beholdt han selv, efter at han først havde gødnet noget derudi, hvilket han havde udi sin Lomme. Smedens dette skeede, blev en opsendt efter Broderen, som var hos Smeden. P e d e r L a n g e kom straks, og da begge Mændene havde hver sin Flaske, leverede R a s m u s L a n g e sin Broder P e d e r L a n g e en med Formaning til dem samtlige, at de ikke skulde være bange for noget. Han satte

dem i Orden alle trende, og det saa vidt fra hinanden, at den ene ej kunde naa den anden, gif baglæns omkring dem, brugte underlige Gebærder, talede uforstaaelige Ord, forbød dem at gaa udenfor deres Kreds og at tale med hinanden, men drikke slittig af Flasken, naar de fornåm noget; til Slutning at bortkaste samme med nogle Ord, som skulde udtales til Djævelen; dog maatte den ene ej drikke af den andens Flaske

Rasmus Lange gif fra dem; de hørte derpaa en skræffelig Brælen i Stoven, af Angest drak de af deres Flasker og tilsidst kastede dem bort udsigende de Ord, som dennem var befaleet. Den Drik, de bekom, havde Smag af Brændevin, men det smagede ilde, og var der noget udi, som knasede under Tænderne. Virkningen erfarede de at være denne, at de faldt alle tre til Jorden, de tvende Karle sov til lys Dag, men Peder Lange laa paa sin Mave paa Jorden og idelig brækkede sig.

Peder Lange kom hjem, men hvorledes, er ej under Sagen oplyst. Om Morgenen derpaa vare begge Karlene hos Rasmus og Peder Lange, hvilken sidste beklagede sig at være meget syg; men Rasmus Lange sagde sig at være meget svag og meget klemt. Peder Lange forblev syg i 14 Dage, tilsidst fengeliggende og brækkede bestandig Blod; indtil han højt sagde: Gud være mig Syndet naadig, drog derpaa nogle Suf og døde.

Rasmus Lange antog sig derefter Forvaltningen over Godset; alle maatte anse ham for Husbond, og hans Moder stadfæstede ham i dette Embedes Myndighed. Han havde nu opnaaet sit Ønske, og der var ingen Ting i Vejen for ham. Alene Penge fattedes ham, Penge vilde han desuden have. Han besluttede derfor at benytte sig af sin Moders, hvor han kunde være sikker for Tiltale og Straf efter det Mundheld: Hvo som stjæler fra sine egne, bliver ikke hængt. Hans fortrolige, Niels Pedersen, blev brugt til denne ulovlige Handel. Der var gjort en Laage ud til Marken paa Loden; af den blev udført Korn; Flæst og Træer med videre blev og bortført. Niels Pedersen solgte det for ham, og Pengene bleve leverede til Rasmus Lange; dog fatter man lettelig, at Niels Pedersen vilde og have sin Del af Byttet

Foruden Niels Pedersen bleve andre tillige brugte som Medhjælpere, hvilket forvooldte, at der udkom Rygte om denne utilladelige Handel. Niels Pedersen syntes ikke at være fornøjet med det, som Rasmus Lange vilde give ham for sin Umage; han vilde have mere, og da saadant ikke blev ham tilstaaet, talte han med andre, hvorledes han vilde aabenbare det alt for Moderen. Han lod og tilskrive Rasmus Lange et Brev, som han ved en Soldat lod levere til en Bonde, hvilken igen overgav det til Rasmus Lange, som ved dets Gennemlæsning blev meget forbitret, lovede en Belønning for den, som kunde opdage, hoo der havde skrevet Brevet, det han kaldte et Skandskrift; men tilbød tillige Penge for at dæmpe dette Rygte. Man har ikke set enten Brevet eller nogen Genpart deraf, og uden al Tvivl har Rasmus Lange sønderrevet det, fordi det har indeholdt mere end Tyveriet, nemlig endog Omgangen med Broderen, og hvorledes han er bleven tagen af Dage.

Rasmus Lange lovede da, at Niels Pedersen i Steden for Penge skulde have Hug, og for adfæltige udlob sig, paa hvad Maade, og naar saadant skulde ske. Denne Niels Pedersen boede da ikke paa Krumsstrup, men paa Bykkesholms Gods. Uagtet han ej var sat til at oppasse Skovene, saa tog han sig dog paa at udforske, naar Bønderne paa Krumsstrup foretog dem ulovlig Skovhug, for at føre dem i Fortræd og selv at have Fordel.

I Sandager By boede en Mand, navnlig Anders Gaas, som gjorde Træsto. Denne Mand var fortrolig med Niels Pedersen. Bemeldte Anders Gaas havde iblandt sit Værktøj en Sav, som en Del af Bønderne laante undertiden af ham; og, som Niels Pedersen troede, at de vilde bruge den til at affave Træerne eller Grenene i Skoven med, stal han have anmodet Anders Gaas om at tilkendegive ham det, naar nogen laante Saven. Dette vidste Rasmus Lange, dette vidste og Bønderne.

Da det var besluttet, at Niels Pedersen skulde have Hug, men det ej kunde ske om højlys Dag, var det fornødent, at saadant skulde ske om Natten; her stod alene

tilbage, paa den Tid at faa ham udloftet til det Sted, hvor han skulde afprygles, og dette blev udfunden og iværksat saaledes:

Niels Rasmussen, Rasmus Nielsens Søn, som for i Vejen var indbildt, at Niels Pedersen oppasfede ham, paatog sig, efter at han havde faaet Underretning om, at det var Rasmus Langes Vilje, at indbyde nogle af Godssets Bønder en Aftenstund til sin Faders Gaard, foregivende, at de skulde der have en liden Lyftighed. For i Vejen havde han laant en Sav hos Anders Gaas, sigende, at han vilde bruge den til at afsave en Gren paa et Træ hos hans Fader, og at det var ligemeget, enten Niels Pedersen fik det at vide eller ikke.

De indbudne indsendt dem paa det bestemte Sted, hvor da blev omtalt, overlagt og besluttet at gaa ud til Skovmaale-Leddet, hvor Niels Pedersen vilde komme at oppasse dem, havende med sig Anders Gaas. De toge derpaa Rasmus Nielsens Vogn ud og kørte til Skovmaale-Leddet, hvor nogle af dem for i Vejen vare udgangne og biede efter de sidstes Ankomst.

Anders Gaas, som vidste, i hvad Hensigt Saven var laant, at det skulde meldes for Niels Pedersen, paa det han skulde udgaa, havde samme Dags For- og Eftermiddag været nogle Gange hos Niels Pedersen, fortalt ham om dette Laan, og at Rasmus Nielsens Sønner vilde ud og stjæle i Skoven; til sidst kom han om Aftenen fildig, erindrede Niels Pedersen om det samme, og at de nu, nemlig Nielsens Sønner, kørte ud med Vognen. Det var fildig paa Aftenen, det var koldt, midt i Februarii Maaned; Niels Pedersen var halvt aflædt og vilde til Sengs. Han afflog adskillige Gange Anders Gaas's Begæring; men til sidst lod sig overtale. Han klædede sig paa og tog en Ræp i sin Haand; men Anders Gaas sagde, han skulde tage sin Bøsse med, hvilket han og gjorde. Da de vare komne udenfor, saa de Hjulsporene af Vognen, som var kørt fra Rasmus Nielsens Gaard; disse Spor fulgte de til Skovmaale-Leddet.

Ræppe var Niels Pedersen kommen indenfor

Lebbed, førend han blev angreben af Bonden Niels Jensen, som tog fat i Bøssfen, rev den fra ham og gav ham dermed saadant Slag, at han faldt til Jorden. De andre pryglede dygtig paa; han bad for sig, som intet ondt havde gjort; derpaa forlod de ham. Han rejste sig og vilde løbe; men da de saa dette, løb en ham op og slog ham til Jorden; de andre forgættede ej deres Slag. Han bad for sit Liv, men der var ingen Bønhørelse. Efter at de havde slaget ham, forlode de ham. Han rejste sig anden Gang og vilde løbe; men de anfaldt ham tredie Gang og gave ham saa meget, at han aldrig rejste sig selv mere. De forlode ham derpaa og lod ham ligge.

Forræderen Anders Gaas, da han havde bragt ham i Fælden, løb bort og fortalte Niels Pedersens Kone, som spurgte efter sin Mand, hvorledes nogle trogede Djævlø havde angrebet hendes Mand, men at han, Anders Gaas, undløb. Hun tog derpaa et Par andre med sig samt løste Væntehunden og gik ud at søge efter Manden. De kunde ikke finde ham; men Hunden løb hen i Skoven, hvor hans Herre laa, og ved ham stod og veb; efter Hundens pibende Lyd ginge de og fandt ham. Der fandtes da i denne Hund mere Medhynt end i Rasmus Langes og de øvrige Voldsmands uødelige Sjæle. En Skam for Mennesket. Denne Hund var Marsag, at han blev funden, at han blev hjembragt, paa sin Dødsfæng kunde angre sine Synder og bekomme Forladelse, da disse Voldsmand vilde berøve ham Livet midt i hans syndefulde Tilstand.

Efter at han var bleven hjembragt, blev han besigtet, g orde sin Forklaring for Herredsfogden, om hvorledes var tilgaaet, og hvo som havde overfaldet ham. Han døde.

De af ham nævne Personer bleve oppassede, Anders Gaas alene undtagen, for hvilken Rasmus Lange gik i Forløfte. Niels Pedersen havde paa sin Dødsfæng gjort Forklaring om, at de, som havde overfaldet ham, havde nedslagne Rabusser for Ansigtet; dette indførte Aktor i Stævningen, hvilken da den for Arresterterne blev oplæst, svarede en af dem navnlig Niels Rasmussen: Det var saa Gud Løgn! Saadant Svar forvoldte,

at man var vis paa, han havde været med i Gærningen, hvorpaa de alle bleve fængslede.

En alene undløb, navnlig Niels Jensen; denne tog sin Tilflugt til Krumstrup, hvor han med Rasmus Lange og Moders Vidende blev huset nogle Dage, indtil han, forsynet med Penge og falsk Rejsepas, kom til Jylland, derfra agtede han sig til Sjælland. Med en Skipper gik han fra Fredericia. Skipperen tog under Vejs ind til Taasinge, en Ø, som ligger tæt ved Fyen og tilhører Kammerherre Niels Juel. Efter Kammerherrens Foranstaltning kan ingen, ihvo det end maa være, enten komme til eller fra bemeldte Ø, førend det først bliver ham bekendt. Efter Niels Jensen var lyst; han skulde gøre Rede for sig; han kom fra Jylland, men talede Fynst; hans Maal røbede ham; han samlede i sine Forklaringer; han blev som en mistænkelig Person draget til Forhør og der bekendte, hvorpaa han blev som en Misdæder bortført.

Den første, som ellers bekendte, var en navnlig Niels Jørgensen, men saa forsigtig, at han ej meldte noget om sig selv, skønt han blev overtydet derom siden og selv maatte tilstaa at have været med at slaa Niels Pedersen. I Førstningen nægtede de Gærningen aldeles. De vilde ej bekende, da de mente, at ingen skulde kunne overtyde dem derom, og Rasmus Lange havde givet dem det Raad, at de skulde aldeles nægte Gærningen, forestillende dem til Eksempel andre, som havde slagen en Mand ihjel, men bleve frie, fordi de nægtede alting. Dernæst bekendte de vel at have slaget Niels Pedersen, men holdt Lange fri og nævnede ham ikke som Marsagen til den ganste Gærning. Rasmus Lange anholdte idelig om, at de skulde ikke lægge hans Navn til noget; han selv gav dem Penge og Brændevin; han sendte andre af deres Slægt og Venner til dem at formane dem til ej at forklare noget om ham; han loffede, han truede. Det samme foretog han sig med dem, som ikke vare fængslede.

Til sidst bekendte de arresterede, at hvad de havde foretaget sig, var efter hans Befaling. De havde straks underrettet ham om Tildragelsen; han havde forbudt dem at bekende.

R a s m u s L a n g e blev fængslet.

Under Forhøret blev tillige af 2de bekendt, hvorledes R a s m u s L a n g e forhen har villet forføre dem til at dræbe hans Broder, og at han havde anrettet et Røgleri, som var kort sørend Broderen, som ved samme blev syg, døde. R a s m u s L a n g e nægtede det meste af, hvad som blev sagt om ham; dog maatte han tilstaa, baade at have indrettet Spøgeriet ved Tyvestenten for at kysse sin Broder saa og lovet N i e l s P e d e r s e n Hug.

Sagen blev for en Kommission ført og paadømt udi den 70de Sæssion.

Saaledes lyder Højesteretsadvokatens Fremstilling af Sagen efter denne kan man vanskelig være i nogen Tvivl om, at R a s m u s L a n g e har flaaet sin Broder ihjel. Ikke desto mindre maa Retten ikke have anset det for tilstrækkelig bevist; for ingen af Retterne blev han dømt for Manddrab. I Kommissionsdommen hedder det: „R a s m u s L a n g e bør, ifølge Lovens 1. Bog§ 13. Kap. 10. Art. og 6. Bog§ 13. Kap. 26. Art. Slutning, at have sin Ære forbrudt, sin Livstid arbejde som en uærlig Slave i nærmeste Fæstning, og i saadan Fængsel borge Publikum for hans videre Dødsfald, have sin Hoved- eller Boeslod forbrudt, efter Lovens 1. Bog§ 24. Kap. 12. og 5. Art., samt Jord, om han nogen ejer, naar først Omkostningerne ere udredede“; og i Højesteretsdommen: „R a s m u s L a n g e bør for hans mordiske Forsæt og udædte Forhold udi denne Sag arbejde i Jærn i Citadellet Frederikshavn sin Livstid.“ Derimod blev flere af Bønderne dømt for Mord. „Delinkventerne N i e l s R a s m u s s e n, N i e l s J e n s e n, P e d e r R a s m u s s e n B a l h a r, M a d s R a s m u s s e n, R a s m u s B a l h a r og N i e l s F ø r g e n s e n bør for det paa N i e l s P e d e r s e n begangne Mord, dennem selv til velfortjent Straf og andre ligesindede til Stræk og Afsty, miste deres Liv og lægges paa Stejle og Hjul, have deres Hoved-Lodder forbrudt og deres Jord til Kongen, om de nogen er ejendes.“ Forræderen A n d e r s G a a s, der af Kommissionen blev fritendt, blev af Højesteret dømt til „for hans Delagtighed i denne grove Misshandling (d. v. s. Mis-

gærning) at arbejde udi Jærn i Nyborg Fæstning i 8 Aar."

M d. Lange og hendes Søn Christian havde været tiltalte for at have stjult Niels Jensen, men blev frikendte af Kommissionen; de døde begge, kort før Højesteretsdommen faldt.

En saadan Begivenhed som disse Mord huskes naturligvis længe i den Egn, hvor den er foregaaet; Sagen er da ogsaa godt kendt i Nyslinge-Eggen, om man end ikke længere kender Enkelthederne nøjagtigt og har udsmykket Fortællingen med lidt Overtro. I Svend Grundtvigs „Gamle danske Minder“ (2. Bd. S. 224) hedder det om det Blod, som P e d e r L a n g e havde brækket af sig, da han hin Nat var bleven ført syg hjem til Krumstrup, „det Blod har man ikke kunnet faa vasket af trods al anvendt Umage. Da en af Krumstrups seneste Gjere brækkede Gulvet op, var Blodet trængt halvt ned i de tykke Fjæle.“

Endvidere fortælles der: „Fra den Tid af har der været meget Spøgeri baade ved T h v e s t e n t e n og i den Smedie, hvor P e d e r L a n g e s Skatte-Spade blev smedet.“

Mord var ikke noget ejendommeligt for hin Tid, de forekomme jo endog i vor Tid, om end ikke saa hyppigt som tidligere; men denne Sag bærer saa stærkt Præg af sin Tid med dens Raahed og Overtro, at den formentlig kan have nogen Interesse som Kulturbillede.

